

Revista „Fizica și tehnologiile moderne”, 15 ani de activitate, mic bilanț, probleme

Ion Holban

Institutul de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „Dumitru Ghițu”; Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova; Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale; ion.holban@yahoo.com

Fizica pe parcursul a mai bine de 2500 de ani este un etalon de măsurare a nivelului de civilizație atins de o țară. Drept confirmare poate servi numărul persoanelor cărora li s-a decernat Premiului Nobel în domeniul fizicii în perioada 1901- 2016, 204 (din totalul de 668 din domeniul științelor), dintre aceștia 87 sunt din SUA, 92 din țările UE și 25 din celelalte țări ale lumii. De aici se vede clar importanța promovării fizicii în societate.

Deși prima facultate de fizică, cea de la USM, s-a deschis în 1946 și a pregătit peste 3000 de fizicieni, prima revistă de popularizare a fizicii a apărut abia în 1990, dintr-o inițiativă particulară („Sigma”, dar a durat câțiva ani). În 1994, sub egida SFM, a început să fie editată „Revista de fizică”, care și-a încetat activitatea în 1997. Abia în 2003, tot sub egida SFM (președinte acad. Valeriu Canțer), cu suportul financiar al CSȘDT (președinte dr. hab. Anatol Rotaru) a apărut revista trimestrială FTM. Pe parcursul anilor la editarea revistei s-au asociat Institutul de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „Dumitru Ghițu” și UTM. Revista dispune de un Colegiu de redacție și un Consiliu consultativ alcătuit din cercetători cu grade științifice din diferite instituții de cercetare și universități din RM, Franța, SUA, Rusia, Ucraina. Limba de publicație este româna, dar sunt publicate și articole în engleză și rusă. Revista a adunat în jurul său cca 200 de autori din RM, inclusiv regiunea transnistreană, România, Franța, SUA, Rusia, Italia, Israel. Autorii din RM reprezintă 12 instituții de cercetare și universități și cca 20 de instituții preuniversitare. Spectrul autorilor este unul larg: academicieni, profesori universitari, profesori preuniversitari, doctoranzi, masteranzi, studenți, elevi de liceu. Activitatea revistei este monitorizată de CSȘDT și CNAA. Revista este acreditată în calitate de revistă științifico-didactică și de popularizare a științei la profilul științe fizico-matematice și tehnice, categoria C. Grație Instrumentului Bibliometric Național, elaborat de Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, monitorizarea se face cu evaluări analitice și sintetice, lucru important pentru edificarea în RM a unei societăți bazate pe cunoaștere și informare. Conform IBN, în perioada 2010-2016 numerele revistei au fost vizitate de 5442 de utilizatori și s-au făcut 49 de descărcări ale articolelor.

Scopurile urmărite de FTM: popularizarea cunoștințelor din domeniul fizicii și celor conexe, informarea cititorilor despre cele mai noi achiziții ale științei, îndeosebi cu cele care schimbă concepțiile noastre despre Lume (din domeniile fizicii particulelor elementare, astrofizicii, informaticii, nanotehnologiilor, energeticii alternative), educarea tinerii generații în spiritul multidisciplinarității și instruirii continue toată viața prin cercetare; cooptarea doctoranzilor, masteranzilor, studenților în calitate de autori, dezvoltarea gustului cercetării; antrenarea compatrioților de peste hotare la ridicarea nivelului intelectual al țării. FTM abordează o gamă largă de subiecte, teme științifice înguste, teme ce țin de interferența fizicii cu matematica, astronomia, informatica, tehnica, biologia, medicina, literatura și artele, subiecte ce țin de impactul fizicii în educație și dezvoltare tehnologică, de istoria științei (fizicii, tehnicii) naționale în context internațional, de metodele de investigare ale fizicii, de metodologia predării fizicii. Ca școala să urmeze știința la mică distanță, FTM publică materiale pentru elevii de liceu, de gimnaziu, informații privind olimpiadele naționale și internaționale de fizică, pune în discuție calitatea manualelor publicate în RM și a problemelor propuse la examene de bacalaureat.

Problemele cu care se confruntă revista: lipsa la nivel național a unei politici clare de editare a revistelor de popularizare a științei; deficiența de autori, oamenii de știință, profesorii preuniversitari din RM contribuie prea puțin la popularizarea științei și la promovarea terminologiei științifice, din care cauză revista duce lipsă de articole semnate de profesori de liceu, doctoranzi, masteranzi, studenți, liceeni; incapacitatea de a difuza revista, autorii nu se încadrează în termenii solicitați, revista nu poate fi prezentată la timp factorilor poștali, plus la aceasta, populația nu are dezvoltat gustul cititului; dificultatea expertizării articolelor, recenziile se fac fără remunerare, nu toți cercetătorii doresc să facă voluntariat, apoi, anonimatul este greu de păstrat (dat fiind mărimii reduse a comunității științifice, după stilul articolului, al recenziei autorul poate fi ușor depistat); redacția nu dispune de programe care să permită depistarea plagiatului; cerința regulamentară de a publica un anumit număr de articole în engleză pune revista de popularizare în dificultate, ea nu poate acumula punctele necesare și este scoasă din sistem; există și problema elaborării unui site modern al revistei care să corespundă rigorilor impuse de bazele de date internaționale (DOAJ și altele), care să permită includerea revistei în bazele de date internaționale.

Sugestii: acreditarea revistelor de popularizare a științei să fie făcută reieșind dintr-o politică de dezvoltare a țării de lungă durată și puțin altfel decât cele pur științifice; la promovarea la grade didactice și la titlurile științifico-didactice de conferențiar universitar/cercetător, potențialilor să li se ceară, de rând cu lucrări metodice, și lucrări de popularizare a științei, lucru care ar spori numărul persoanelor care își vor continua studiile universitare în domeniul fizicii și a celor conexe; la acreditarea revistelor științifice de profil, accentul să nu fie pus pe sucombarea revistelor din zona C, ci pe sprijinirea promovării lor într-o clasă superioară sau comasarea benevolă a revistelor de același profil; ar fi bine ca o instituție academică să dispună de un instrument informatic de depistare a plagiatului, la care redacțiile revistelor să poată apela fără dificultate.